

מיני-רציו:

לשון הרע - הגנת הבעת דעה ו/או ביקורת לגיטימית

תביעתו של פרופ' משה צימרמן כנגד עיתון הארץ, בשל כך שהעיתון פרסם כי פרופ' צימרמן, המשווה בין ישראל לבין הנאצים, זוכה למימון ע"י גרמניה בהקשר זה, נדחתה. בין השאר נפסק כי המאמר נושא התביעה חוסה בגדר הגנת הבעת דעה ו/או ביקורת לגיטימית, כאמור בסעיף 15(4) לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה - 1965. ההגנה על הבעת הדעה לא תישלל מחמת אופייה הביקורתי והחריף ו/או החד-צדדי.

המבחן הקובע אינו מבחנו של הקורא אלא של המתון והשקול, ואין ביהמ"ש יכול לכפות את טעמו שלו על המפרסם, אלא עליו להשלים גם עם הבעת דעה מחמירה וקיצונית. לא ייתכן כי התובע יוכל לפרסם ללא חשש את דעותיו השנויות במחלוקת בדבר גרמניה האחרת ובדבר התנהגות הימין בישראל, כולל השוואה בין נוער חברון לבין הנוער ההיטלריסטי, אך מנגד יסרב לקבל ביקורת כנגד דעותיו או דרך התנהלותו.

בתי המשפט

בית משפט השלום תל אביב-יפו
צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'
א 128853/01
תאריך: 25/03/2004
בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"נ

בעניין: פרופ' צימרמן משה
ע"י ב"כ עו"ד לב ערן
נ ג ד
התובע 1. הוצאת עיתון "הארץ" בע"מ
2. פרי ענת
הנתבעים ע"י ב"כ עו"ד עו"ד שטוירמן

פסק דין

בפני תובענה שעילתה פרסום לשון הרע.

1. הרקע לתובענה:

התובע הינו היסטוריון, פרופסור להיסטוריה של גרמניה בעת החדשה, ומכהן כראש החוג להיסטוריה באוניברסיטה העברית.

התובע משמש אף כראש מרכז קבנר להיסטוריה גרמנית באוניברסיטה העברית, אשר עיסוקו במחקר והוראה בהיסטוריה גרמנית.

התובע איננו דמות אנונימית וניתן לומר עליו שהינו אישיות ציבורית, אם כי שנויה, במידה מה, במחלוקת.

התובע מרבה לכתוב ספרים ומאמרים, ואף מתראיין ברדיו ובטלוויזיה.

הנתבעת 1 הינה המוציאה לאור של עיתון ה"ארץ" (להלן: "עיתון הארץ").

2 בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופט י. שבח, סג"נ

אף הנתבעת 2 הינה היסטוריונית בעיסוקה (להלן: "הנתבעת").

הנתבעת הינה בעלת תואר ראשון ושני מטעם האוניברסיטה העברית בהיסטוריה.

הנתבעת שוקדת על עבודת הדוקטורט שלה.

התובע והנתבעת אינם זרים זה לזה ולמעשה מכירים מזה שנים רבות שכן התובע היה, בין היתר, המרצה של הנתבעת באוניברסיטה ואף שימש כבודק עבודת הגמר שלה.

בקליפת אגוז יאמר, כי דעותיהם של התובע והנתבעת אינן חופפות, אף לא קיימת ביניהם, בלשון המעטה, הערכה הדדית.

ביום 24.8.02 פורסם בעיתון "הארץ" מאמר הנושא את הכותרת: "אירופה עודנה שם", מפרי עטה של הנתבעת.

המאמר נכתב בתגובה למאמרו של זאב שטרנהל, שפורסם אף הוא בעיתון "הארץ", שבוע קודם לכן ואשר נשא את הכותרת: "אירופה כבר היתה שם".

במאמרה זה, מביעה הנתבעת את התנגדותה להשקפה לפיה עברה הנורא של אירופה הינו נחלת העבר וכי שוב אין לו זכר בימים אלו.

הנתבעת מביעה את דעתה לפיה משמשת אירופה צד פעיל לסכסוך הישראלי פלסטיני, כאשר אין ספק במי היא מצדדת, ולמעשה, לדעת הכותבת, היא נושאת בחלק מן האחריות לפרוץ האינתיפאדה.

הנתבעת אף מתייחסת במאמרה באופן ספציפי לגרמניה ומותחת עליה בקורת מחמת העמקתה, לדעתה, את מעורבותה בסכסוך הישראלי פלסטיני ומחמת ניסיונה לדחוק את רגליה של ארה"ב כמתווכת בלעדית.

בין היתר, מופיע בכתבה הקטע הבא:

"ובעוד המדינות הקטנות של אירופה פועלות להוקיע את ישראל כמקבילתה של גרמניה הנאצית, גרמניה, שאינה יכולה להרשות לעצמה להתבטא באופן כזה במפורש, אך תומכת כספית בכל גורם ישראלי שמשווה את ישראל לנאצים, מארגון "בצלם" ועד הפרופ' משה צימרמן, משחקת את השוטר הטוב ומעמיקה את אחיזתה באזור".

התובע רואה בקטע זה, ובמיוחד במשפטים המודגשים לעיל - פרסום לשון הרע כנגדו, בניגוד לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה - 1965 (להלן: "החוק"), ו/או שקר מפגיע.

בסיכומיו, מתייחס התובע לקטעים נוספים במאמר, אשר גם הם מהווים לדבריו אמירות פוגעות, אולם אתייחס אליהם רק באשר להבנת הרקע הכללי ו/או ההקשר.

2. טענות הצדדים:

כנטען בכתב התביעה, מהווה הכתבה פרסום לשון הרע כנגד התובע בהכילה שלושה אלמנטים כוזבים:

האחד - האמירה לפיה משווה התובע את ישראל לנאצים.

השני - האמירה לפיה נתמך התובע כספית על ידי גרמניה.

3 בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"ן

השלישי - הקשר הסיבתי בין ההשוואה לבין התמיכה, דהיינו התמיכה ניתנת בשל ההשוואה.

טוען התובע כי אין הוא משווה את ישראל לנאצים בהקשר של זיהוי, אלא עורך השוואה ככלי אנליטי בו משתמש כל חוקר ו/או היסטוריון.

התובע אף מכחיש כי הוא ממומן על ידי גורמים גרמניים, ומכל מקום, לטענתו, מדובר בסיוע הניתן לו, כפי שניתן לכל הגורמים האקדמאים, ללא כל קשר לדעותיו.

בסיכומיו, מרחיב התובע את החזית ומייחס לנתבעים אלמנט רביעי בפרסום לשון הרע לפיו נטען כלפיו כי הוא נוקט בדעותיו כתוצאה מן התמיכה הגרמנית, וכדבריו:

"התובע מבצע את אותה זהות והקבלה (או לפחות ממשיך לבצעה) בשל אותה תמיכה כספית".

הנתבעת טוענת כי אין מדובר בקביעת עובדות כלל וכלל כי אם בהבעת דעה מותרת, ובמתיחת ביקורת לגיטימית.

לטענתה, התובע מוכר כהיסטוריון המשים עצמו במודע במרכזן של סערות ציבוריות והוא ידוע כמי שעורך במתכוון השוואות פרובוקטיביות וביניהן, השוואות בין הציבור היהודי לבין הנאצים.

עוד טוענת הנתבעת, כי הפרסום נעשה במסגרת הפרסומים המותרים והמוגנים על פי סעיפים 13, 14 ו-15 לחוק, כי חלה עליה הגנת תום הלב וכי כל הנאמר אודות התובע - אמת הוא.

3. סוגיית ההשוואה:

כאמור לעיל, גורסת הכתבה כי התובע נימנה על הגורמים הישראליים שמשווים את ישראל לנאצים.

האמנם?

התובעת הגישה במסגרת ראיותיה פרסומים רבים בהם יוחסו לתובע השוואות בין ישראלים לגורמים נאציים, אולם חלק ניכר מפרסומים אלו אינם מהווים ראיה קבילה שכן מדובר במאמרים שנכתבו ע"י צד ג', המייחסים לתובע השוואות אלו, דהיינו, עדות שמיעה מכלי שני.

יחד עם זאת, הוגש לבית המשפט חומר למכביר, המהווה ראיה קבילה להוכחת השוואות אלו וכוונתי, בין היתר, לאמירות מוכחות מפי התובע במהלך דיונים בבית המשפט, לראיון ברדיו עם התובע ולפרסומים שונים מפרי עטו.

יתרה מזו, במקצת מן הראיות ניתן אף למצוא אף הודאה ישירה מפי התובע לפיה נוהג הוא לערוך השוואות בין גורמים ישראליים לבין גורמים נאציים, ולטעמו מדובר בכלי אנליטי מותר ומקובל.

בתי המשפט

א 128853/01

בית משפט השלום תל אביב-יפו

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"נ

ואלו הן הראיות המוכיחות את אלמנט השוואה:

מאמר שנכתב ע"י התובע ביום 24.7.1994 והנושא את הכותרת: "11 שחקנים מפסידים ופיצוי מאוחר" .

בכתבה זו, אשר נושאה משתייך לכאורה, לתחום הספורט, מתייחס התובע לעוינות העולמית, ובכללה הישראלית, לנבחרת הכדורגל הגרמנית, המביעה שמחה להפסד הנבחרת הגרמנית ברבע הגמר מול נבחרת בולגריה וחוזר לתקופת הרייך השלישי, וכך הוא אומר:

"... גם בישראל יש אוהדי כדורגל ופרשני כדורגל המתייחסים לנבחרת גרמניה במונדיאל כאילו היא יחידה ב**וורמאכט**... אבל האינטנסיביות והקיצוניות של התגובה הישראלית ייחודית. אין מקום שבו מטושטשים כל כך הגבולות בין ספורט ללאומיות וגזענות ובין עבר להווה כמו בארץ ...

אולם כאן כדי לשים לב הזיהוי של הנבחרת הגרמנית עם כל הקשור בגרמניה הנאצית בזיכרון הקולקטיבי מדיח ריח של גזענות, ירושת הרייך השלישי במהופך..."

ראיון עם התובע בגלי צה"ל מיום 30.4.95:

במסגרת שידור זה רואיין התובע ע"י קובי מידן בתוכנית "נכון לעכשיו", בעניין הטענה שהועלתה כנגדו לפיה משווה הוא בין ילדי חברון לבין הנוער ההיטלריסטי, וכך אישר:

"זה אני אמרתי שיש לנו כאן דוגמא טובה מאוד של אינדוקטורנציה של הילדים האלה שגרים בחברון. אני מתאר לעצמי שהם לא היחידים, שהיא דומה מאוד לאינדוקטורנציה שהעבירו אותה את הנוער של היטלר ..."

דיון שהתקיים בבית המשפט השלום בירושלים בת.א. 7195/95:

בישיבת בית המשפט שהתקיימה ביום 1.4.97 השיב התובע בין היתר, בחקירה הנגדית:

"ת. אני דיברתי על הנושא של ההתגייסות לוואפן א.א.א. ואז נשאלה השאלה בנוסח האם גם אצלנו או משהו נוסח האם אפשר ללמוד מזה לקח גם אצלנו, ואז אני הערתי שחייילים שמתנדבים אצלנו לשרת בשטחים אפשר להשוות את המוטיבציה שלהם למקרה הנדון... ומה שאני מדגיש שוב לא מדובר בא.א.א. אלא ב**וואפן א.א.א.**, שאלו יחידות צבא ולא יחידות משטרה הידועות לשמצה..."

ש. מה היתה כוונתך לגבי המתנדבים בישראל?

ת. שאותם אלמנטים יכולים להיות קיימים, תנאים נוחים יותר, ופרסטיז'ה..."

ת. זה ממש לא עלה. השוואה היתה לענין ספציפי לענין המוטיבציה אך מושכים אנשים להיות שיכים ליחידות מסוימות.

לשאלת בית המשפט: האם חיילים ישראלים שמשרתים בשטחים יש להם תנאים יותר טובים?

ת. אנשים השייכים ליחידה כמו דובדבן, יש להם פרסטיז'ה..."

5 בתי המשפט

א 128853/01
תאריך: 25/03/2004

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

בית משפט השלום תל אביב-יפו
בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"נ

בישיבת בית המשפט מיום 10.7.97, העיד התובע:

”ש. האם אמרת את המילים הבאות: יש מגזר שלם בחברה הישראלית שללא היסוס אני קובע שהוא העתק של הנאצים?”

ת. לא אמרתי. אמרתי שיש מגזר שלם בחברה הישראלית שמזכיר או אפשר להשוות אותו עם הפוטנציאל הנאציסטי...

אמרתי תראה איך מחנכים את הילדים של חברון, מנפחים להם את השקר, השוויתי את החינוך שלהם לחינוך שחינכו את נוער היטלר...

מחנכים ילדים להאמין ביסודות של גזענות ביסודו של אנטי הומאניזם... ההשוואה שאפשר לעשות עם נוער היטלר מיועדת לשים את האצבע כאן...

מן הדבר הזה אני מזהיר”.

בישיבה שנתקיימה ביום 1.7.98, העיד התובע, בין היתר:

ת. במשפט הזה יש שני חלקים. בחלק הראשון ועליו אני עומד יש מגזר בחברה הישראלית שיש לו את הפוטנציאל הנאציסטי ויש סיפור אחר שמתייחס לילדים של חברון. לא התייחסתי לילדי חברון...

הבהרתי חזור והבהר כשנשאלה שאלה ספציפית לגבי ילדי חברון, ולגבי הילדים האלה הזכרתי את היטלר יוגנד בדיעבד, אם שואלים אותי האם אותם הילדים האלה מביאים לידי ביטוי פוטנציאל נאציסטי, אני אגיד כן.”

בישיבה שהתקיימה ביום 17.9.98, אמר התובע, בין היתר:

”ש. אני מפנה לציטוט מפוך בעמודה השניה: יש פוטנציאל דומה בארץ לבין הנאציזם. אמרת או לא אמרת?”

ת. כן.

ש. לפני כותרת המשנה “כאן בארץ התנ”ך מסוכן יותר”, אמרת את הדברים האלה?

ת. אמרתי בתוך משפט “כאן בארץ התנ”ך מסוכן יותר מ”מאין קאמפ.”

מכתב שפרסם התובע בעיתון הארץ ביום 27.6.01:

במסגרת המדור “מכתבים למערכת” כתב התובע מכתב אותו הכתיר בכותרת: “איך מטהרים שרץ”, ובו התייחסות לביקורתו של עו”ד יעקב דוידוביץ לספרה של חנה יבלונקה “מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן” ובו השווה בין היתר, בין משפט אייכמן לבין משפט שריפת הרייכסטג בכל הנוגע לחקיקה רטרואקטיבית, וכך הוא טוען:

...” והיא אכן משכנעת את הקורא שאין למשפטן קושי לטהר שרץ באמצעות טיעון מתחום מקצועו. בדרך ששכנע דוידוביץ שאכן היה משפט אייכמן משפט פלילי, יכול היה גם להוכיח שמשפט שריפת הרייכסטג שנוהל בגרמניה ב- 1933 או כיו”ב, היה משפט פלילי...”

6 בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"נ

וכן:

"המחברת אכן הדגישה את היסוד החריג הרטרואקטיבי שבעצם החוק שמכוחו נידון אייכמן... אגב גם במשפט שורפי הרייכסטג מצאו השופטים נימוק משפטי להסביר מדוע לא היתה החקיקה הרטרואקטיבית חקיקה רטרואקטיבית".

מודעה שפורסמה ביום 16.4.03.

התובע חתום על מודעה הנושאת את הכותרת: "קול קורא לשלום ישראלי פלסטיני".
במודעה היוצאת בגנות מלחמת עירק, בגנות המשך הכיבוש הישראלי ובגנות גדר ההפרדה, מצוין בין היתר:

"הקמתה של גדר ההפרדה היא אמצעי נוסף לקידום הטיהור האתני של העם הפלסטיני".

יש מקום לטענה לפיה מדובר בהשוואה מרומזת לגרמניה, בתקופת השלטון הנאצי, שכן על דרך האסוציאציה מזכיר המינוח "טיהור אתני" את "טיהור הגזע" שעשו הנאצים במלחמת העולם.

יש להעיר כי בנוסח האנגלי של המודעה שהופיעה בעיתון הבריטי "הגרדיין" הופיע המינוח "טיפול" (treatment) כשמילה זו מופיעה במרכאות, רמיזה נוספת, על דרך האסוציאציה "לטיפול" של הנאצים ביהודי אירופה.

התובע מודה, בחקירה נגדית, כי אסוציאציה זו הינה אפשרית.

בחלק מן הפרסומים מודה התובע מפורשות "דבר דבור על אופנו", כי השוואות כאלו אכן נעשות על ידו ככלי עבודה.

במסגרת הדיון בת.א. 7195/95, בישיבת בית המשפט מיום 10.7.97, מאשר התובע ב"רחל בתך הקטנה" את עשיית ההשוואות הנטענות, וכדבריו:

"היסטוריון יש לו כלי חשוב הנקרא השוואה, כאשר משווים דבר לדבר אינני אומר מראש א' שווה לב', אלא מחפשים את הדבר השווה והשווה ומתוך השוואה מגיעים למסקנה, זו שיטה של היסטוריון ...

במקרה ספציפי זה שנעשתה השוואה, השוואה נעשתה כדי להתרות, אני לא היחיד שאני עושה זאת, ביהמ"ש העליון עושה השוואות של נאצים ליהודים גם אני יכול לעשות." (!!)

גם במאמר שפרסם התובע ביום 10.5.95 במדור "בימה", כתשובה לקריאה שנפוצה באקדמיה לסלק את התובע מן האוניברסיטה בגין דעותיו החריגות, והנושא את הכותרת: "רלוונטי גם לנו. הקריאה לפסילתי משתלבת היטב בהשוואה שערכתי", מודה התובע בעריכת ההשוואות הנטענות ומתרחץ אותן.

כבר בכותרת הכתבה מודה התובע "בהשוואה שערכתי", ונימוקו לכך הוא:

"ההשוואה היא מתודה של מחקר השמורה גם להיסטוריון... שיטת מחקר זו יאה גם

7 בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'
תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"נ

כשהנאציזם הוא אחד ממרכיביה...

הדרישה לסלק פרופסור מן האוניברסיטה... קריאות כאלה מצד פרופסורים בתוך האוניברסיטאות ובמודעות בעיתונים אפיינו את גרמניה זמן קצר לאחר עליית הנאצים לשלטון.

הנה כי כן, הוכח כי התובע אכן עורך השוואות, אנליטיות ומקצועיות, לשיטתו, בין גורמים ישראליים לבין גורמים נאציסטים ובין היתר, משווה בין נוער חברון לנוער ההיטלריסטי, למוטיבציה ותנאי השירות של חיילי היחידות המובחרות לבין חיילי הוואפן אס.אס, בין אוהדי הכדורגל הישראליים לבין גזעני הרייך השלישי, בין שיטת החינוך בה מחנכים את נוער חברון לבין שיטת החינוך בה חונך הנוער ההיטלריסטי, בין התנ"ך לבין "מיין קאמף", להבדיל אלף אלפי הבדלות, בין הקריאה לסילוקו של התובע מן האקדמיה לבין הקריאות שאפיינו את גרמניה לאחר עליית הנאצים לשלטון, בין משפט אייכמן לבין משפט שורפי הרייכסטג וכו'.

הוכח כי במרבית המקרים, משתמש התובע מפורשות בהשוואותיו במילה "נאצים" ולעיתים נוקט הוא בביטויים דומים ו/או מרמזים אחרים כגון: "נוער היטלר", "ואפן אס.אס." וכו' - **אלו אף בלתי נאצים" לצורך הנושא וההקשר.**

מנסה התובע לצאת מן המיצר על דרך הטיעון לפיו מייחסת לו הכתבה השוואה במובן זהות והקבלה, להבדיל מן ההשוואה האנליטית / מקצועית שנערכה על ידו לצורך חיפוש השונה והשוואה, אולם לדעתו יש לדחות טיעון זה.

"השוואה" מוגדרת במילון אברהם אבן שושן, "המילון החדש", הוצאת קרית ספר בע"מ, (מהדורה תשמ"ה), כדלקמן:

"דמוי, הקבלה, עימות, עיון בפרטים הדומים והשונים שבשני דברים: השוואת הלשונות (רמב"ן שמות ל' כ"ג), השוואת התרגום למקור".

הפרשנות תעשה לפי מבחן האדם הסביר, כפי שמקובל בפסיקה וכפי שנפסק לאחרונה בע"א 4534/02, שוקן נ' הרציקוביץ.

"... יש לעמוד כשלב ראשון, על מובנו של הביטוי, המשמעות הטמונה בו, יש לשלוף מתוך הביטוי את פרשנותו הסבירה, ולברר האם מדובר בביטוי הגורם להשפלת אדם פלוני בעיני האדם הסביר..."

... יש לייחס לביטוי את המשמעות הסבירה של המילים, לפי הקשרן תוך התחשבות באופיו של הזיכר, ובהתאם לתפיסות מקובלות של האדם הסביר.

יחד עם זאת, כאשר בית המשפט נתקל בקושי פרשני, עליו להעדיף את הפרשנות לפיה הביטוי אינו מהווה לשון הרע".

בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"נ

הקורא הסביר, מבין כי כאשר נערכת השוואה בין שני גורמים, קיימים בין שני הגורמים המשווים אלמנטים משותפים ו/או מקבילים, שאם לא כן, ואם עסקינן בגורמים שונים ומנוגדים, מה הטעם בביצוע השוואה.

הקורא הסביר יפרש את המינוח "משווה" כעורך השוואה בבחינת חיפוש אלמנטים שונים ושווים, דהיינו: השוואה, להבדיל מ"השוויה" במובן של שוויון וזהות.

יתרה מזאת, התובע בעצמו מודה כי ההשוואות שהוא עורך נועדו לתור אחר הגורם השווה והשונה כאחד, מתוך מטרה למצוא קווי דמיון.

וכדבריו, בכתבתו "רלוונטי גם לנו" - הקריאה לפסילתי משתלבת היטב בהשוואה שערכת, "שצוטטה לעיל, כותב התובע:

"ככל שמדובר במציאות הישראלית האירופית או המערבית, ההשוואה היא אם הדגל השחור של התרבות המערבית, רק מועילה ומי שחושש מן ההשוואה כמתודה, אולי הוא חושש מהאפשרות שמא היא תוליך אל קווי דמיון. אך גם בכך לא היה צריך למצוא פסול: הרי אנו מנסים בעיקרון למצוא קווי דמיון בפכים הקטנים כדי שלא נגיע להתפתחויות הרדיקליות יותר".

יתרה מזו, במאמר זה אף מודה התובע כי במסגרת מחקר מתודי, השווה בין דעותיהם של ילדים בחברון לבין הדעות בהן נתקל בחקר הנצינול סוציאליזם, והגיע למסקנה חיובית, דהיינו, הוא מסיק כי קיימת גם מידה זו או אחרת של זהות, וכדבריו:

"...יש להתייחס ברצינות להשוואה כיסוד לתשובה, והתשובה החיובית, ככל שהיא נשמעת חמורה, מבוססת".

"תשובה חיובית מבוססת" פירושה כי הסיק מן ההשוואה כי קיימת השוויה והקבלה.

קיומם של כתבים אחרים מפרי עטו של התובע, בהם תוקף הוא את המדיניות הנאצית, אינו סותר את עריכת ההשוואה בפרסומים נשוא ענייננו.

הנה כי כן, הוכח כי התובע אכן נוהג להשוות בין גורמים נאצים לבין גורמים ישראליים, תוך שימוש במילה המפורשת "נאצים" ו/או במינוח דומה או מרמז בעל תוכן זהה.

יש לדחות את טענת התובע לפיה יסיק הקורא הסביר כי הכתבה מייחסת לו השוויה בלבד, להבדיל מהשוואה, בין הגורמים הנאצים לבין גורמים ישראליים, הגם שמן הראיות עולה כי בחלק מן ההשוואות, טען גם טען התובע להשוויה, תוך ניתוח האלמנטים הדומים ו/או הזחים.

4. סוגיית התמיכה:

כאמור לעיל, נאמר בכתבה כי "גרמניה תומכת כספית" בכל גורם ישראלי שמשווה את ישראל לנאצים, ובכללם התובע.

נשאלת השאלה האם אכן נתמך התובע באופן כספי ע"י גרמניה?

בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"י

נראה כי מקבץ העדויות, מוכיח כי התובע אכן מקבל תמיכה כספית כלשהי מגורמים גרמניים, באופן שאמירה זו נכנסת לד' אמות הגנת האמת.

בשאלון שנשלח לתובע ע"י הנתבעת, נשאל הוא, בין היתר, בשאלה : 19

"האם את מחקרך כהיסטוריון מימנו גופים או אישיים גרמניים?"

התובע השיב:

" חלק מעבודת הדוקטורט שלי מומן ע"י קרן DAAD שתומכת בין היתר בחוקרים זרים ששוהים במחקרם בגרמניה..."

חלק מעבודת מחקר אחרת נתמך ע"י קרן הומבולדט..."

בחקירתו הנגדית של התובע שהתקיימה בישיבת בית המשפט מיום 29.5.03 אישר התובע כי הוא מקבל כספים מקרנות מחקר גרמניות, כמופיע בפרוטוקול :

"ש. נכון שאתה גם מקבל כספים מקרנות מחקר גרמניות?"

ת. כן.

ש. אתה מקבל כספים מקרנות מחקר בגרמניה?

ת. כן.

ש. אתה גם מקבל כספים ממכוני מחקר גרמניים?

ת. כן... "

הודייה זהה מופיעה בתשובת התובע לדרישת הנתבעים להודות בעובדות.

התובע גם אישר קבלת כספים ממכון גטה שמקום מושבו בגרמניה, וכמופיע בפרוטוקול:

"... כאשר אנחנו מארגנים כנס ומוציאים ספר ואנחנו זקוקים למימון של הדברים האלה, אנחנו פונים כמו שעושים בד"כ באוני', גם למקורות חוץ, אחד ממקורות החוץ האלה היה מידי פעם מכון גטה... כשהיה להם כסף הם נענו בחיוב .

ש. נכון שמכון גטה מרכזו בגרמניה?

ת. כן."

כן הוכח כי מכון קבנר, אותו מנהל התובע ועומד בראשו, נתמך ע"י קרן מינרווה, לגביה אישר התובע:

10
בתי המשפט

א 128853/01
צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'
תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו
בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"נ

**”ש. אתה יודע שהמכונים הללו, נניח קרן מינרווה, מקורותיה הכספיים הם במשרד החינוך הגרמני?
ת. יש להם סידור עם משרד החינוך הגרמני, כמו שאמרתי, זה מכוני מקס פלנק”.**

וכן:

**”ש. נכון שראש התוכנית האקדמית של מרכז מינרווה חייב להיות גרמני?
ת. אני לא יודע מה הכללים שם אבל אני יודע שקרן מינרווה מנוהלת על ידי ועדה שמשותפת לגרמנים וישראלים .
ש. ראש הועדה אתה מכיר או זכור לך מקרה שבו ראש קרן מינרווה עמד מישהו שהוא איננו גרמני?
ת. לא... מעצם הגדרת התפקיד התפקיד הוא תפקידו של גרמני...”**

בסיום חקירתו הנגדית בפני, הודה, למעשה, התובע בקבלת מימון מגורמים גרמניים, ואף חזר בו מן הנטען בכתב התביעה לפיו עצם האמירה לפיה מקבל הוא מימון גרמני - מהווה לשון הרע.

לא זו בלבד שהתובע חזר בו מטיעון זה, אלא אף הביע דעתו כי השגת המימון נחשבת להישג.

בעדותו, צמצם התובע את טענתו בנוגע לאמירה בדבר התמיכה מגרמניה רק לאלמנט הקשר הסיבתי שבין המימון לבין דעותיו, וטען כי הוא רואה בטענה לפיה המימון נעשה רק מחמת דעותיו, פרסום לשון הרע, וכדבריו:

”אם אדם אומר רק : אתה מקבל מימון מגרמניה, אינני רואה בזה דיבה, וגם אינני נוקט עמדה.

ברגע שאדם אומר הוא מקבל מימון מגרמניה שתוצאתו או שמכוון לכך שהוא יביע דעות מסוימות אז זו דיבה, זו הבעיה עם הטקסט שיש לפני, כי לקבל מימון זו בעצם ההצלחה הגדולה וזה אחת הדרכים שבהם אדם מתקדם באוני”.

וכן:

”אם המחקר שלך ממומן, זה בסדר...”

אם אתה ממומן או בנוסף לזה, כדי ליצור מוצר מסוים אז אתה נמצא בתחום הדיבה וזה הטענה שלי כאן , לכן בכתב התביעה שלנו כתבנו ועל הכל, זאת אומרת על היצירה של הקשר הזה בין המימון לבין מה שמינרווה לי הוא העיקר של התביעה”.

יש לציין כי כשם שבסוגיית השוואה, מנסה התובע לצמצם את המונח “השוואה” ל”זהות והקבלה”, כך מנסה הוא לצמצם את המונח “גרמניה” רק לממשלת גרמניה, ולדחוק בדרך פרשנית מצומצמת זו את הנתבעים מתחום הגנת האמת תוך העלאת הטיעון לפיו התמיכה ניתנת ע”י גורמים גרמניים אחרים, כגון: קרנות מחקר גרמניות, להבדיל מממשלת גרמניה עצמה.

11 בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'
תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"י

אין לקבל פרשנות זו.

הפרשנות נעשית, כאמור, על פי מבחן האדם הסביר, על פי התכלית וההקשר.

קורא סביר הקורא את הכתבה יפרש את המילה "גרמניה" ככל גורם גרמני כלשהו, לאו דווקא ממשלת גרמניה, כולל משרד החינוך הגרמני, קרן מחקר אשר מקורותיה הכספיים באים מגרמניה, או שמקום מושבה בגרמניה, הוצאת ספרים גרמנית וכו'.

קיים הבדל בין פרשנות אקדמית הנעשית במהלך מחקר, שאז יש מקום לדקדק בהגדרות, לבין פרשנות הנעשית במהלך משפט לשון הרע, בו נבחנת הפרשנות שמיוחסת לאמירה ע"י הקורא הסביר.

בע"א 723/74, הארץ נ' חברת החשמל בע"מ ואח', פד"י ל"א (2), עמ' 281, נאמר:

"כאשר באים לבחון משמעותן של מילים לצורך בדיקת מהותן, מפרשים אותן על פי המובן אותו מיחס להן אותו הקורא או השומע הסביר, ואין מטים אוזן לפרשנויות משפטיות בדרך בה היו בוחנים מסמך משפטי או מנתחים אותו".

הנה כי כן, הוכחה תמיכה ע"י גורמים מממנים שמקורם בגרמניה.

5. קשר סיבתי:

בכתב תביעתו קובל התובע על כי הנתבעת יצרה קשר סיבתי בין היותו גורם ישראלי שמשווה בין ישראל לבין הנאצים, לבין התמיכה שהוא מקבל מגרמניה.

במהלך הדיון והסיכומים הרחיב התובע את טענותיו והעלה טענה חדשה ("נדבך רביעי") שלא בא זכרה בכתב התביעה, ולפיה אוחז התובע בדעותיו רק כתוצאה מן התמיכה הגרמנית, דהיינו, כי התובע מבצע את ההשוואה רק מחמת אותה תמיכה כספית.

יתרה מזאת, בסיכומיו מרחיב התובע את המונח "תמיכה" מעבר לגבולותיו המקוריים, וטוען כי זו מתפרשת בכתבה כאילו "התובע עושה זאת בשירותה של גרמניה המעוניינת להתנער מאחריותה לשואה על ידי הצגת היהודים וישראל כנאצים של ימינו".

הגם שפרשנות זו אינה עולה כלל מן הכתבה ומנותקת ממנה לחלוטין, יש לציין כי שתי טרוניות אלו אינן דרות בכפיפה אחת, שהרי מחד - טוען התובע כי התמיכה ניתנת לו מחמת דעותיו, ומאידך - טוען הוא כי הוא נוקט בדעותיו מחמת התמיכה שהוא מקבל מגרמניה, דהיינו: ה"סיבה" וה"מסובב" מחליפים תפקיד בשתי טענות נוגדות אלו.

באשר לטענה לפיה התמיכה ע"י הגורמים הגרמניים ניתנת לתובע מחמת דעותיו, הרי נראה לי כי הקורא הסביר אכן יפרש את המאמר בצורה זו ויבין כי כוונת הכתבת היא לומר כי התמיכה ניתנת לתובע מחמת דעותיו, שהרי גרמניה לא תתמוך, מן הסתם, בגורמים הקוראים לניתוק יחסי ישראל גרמניה ו/או בגורמים אשר התנגדו בשעתו להסכם השילומים, ו/או בגורמים הדוגלים באמירה "זכור את אשר עשה לך עמלק" וכו'.

12 בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"נ

התובע גם הרי מודה במו פיו, אם כי בצורה מתחמקת, כי התמיכה ניתנת רק כאשר נשוא התמיכה עוסק בגרמניה, ומאשר למעשה קיומו של קשר בין התמיכה לבין התוכן, וכדבריו:

"כפי שאמרתי קודם, הקונספט של הכנס צריך להיות ברור, אם אני אבוא למכון גטה ואני אעשה כנס על פליטים פלשתינאיים הם יגידו שזה לא עניין שלנו, אם אני אגיד שאני עושה כנס בהיסטוריה גרמנית, על נושא מנושאים כפי שראית, אז הם יסכימו ויגידו לי אם יש כסף או אם אין כסף לממן."

כן יש לדחות בשתי ידיים את הטענות לפיו יבין הקורא הסביר כי מיוחסת לו נקיטת הדעה רק מחמת בצע כסף, שכן פרשנות זו איננה עולה כלל מן הכתבה, לא במישורין, לא בעקיפין ולא במרומז.

יתרה מזאת, כל מי שמתוודע לדעותיו של התובע, יבין אל נכון כי מדובר בדעה שכלתנית מגובשת המבוססת על ידע ועל מחקר מעמיק המשתלבים בגישה אידיאולוגית מסוימת, וכי אין עסקין באדם שתמיכה כספית כלשהי תגרום לו לשינוי בדעותיו.

יחד עם זאת, טענת הנתבעת לפיה מקבל התובע תמיכה מגורמים ממשלתיים בשל עיסוקו בהיסטוריה גרמנית ובשל דעותיו - מהווה הבעת דעה מובהקת, כפי שיפורט להלן, ומשום כך מותרת היא.

6. הבעת דעה ו/או בקורת לגיטימית:

סעיף 15 (4) לחוק אסור לשון הרע, המפרט את הגנת תום הלב, קובע כי תהא זו הגנה טובה אם :

"הפרסום היה הבעת דעה על התנהגות הנתבע בתפקיד שיפוטי, רשמי או ציבורי, בשירות ציבורי או בקשר לעניין ציבורי, או על אופיו, עברו, מעשיו או דעותיו של הנפגע במידה שהם התגלו באותה התנהגות."

נקבע בפסיקה כי ההגנה על הבעת הדעה לא תישלל מחמת אופייה הביקורתי והחריף ו/או החד צדדי .

המבחן הקובע אינו מבחן של הקורא אלא הטעם, המתון והשקול ואין בית המשפט יכול לכפות את טעמו שלו על המפרסם, אלא עליו להשלים גם עם הבעת דעה מחמירה וקיצונית.

בקורת שאינה לטעמו של בית המשפט ו/או לרוחו - איננה נפסלת רק בשל כך .

הדוגמאות הרבות שקיבלו "תעודת הכשר" מבתי המשפט המעידה על היותן "הבעת דעה מותרת", מובילות למסקנה כי אף האמירה נשוא התובענה בדבר הקשר הסיבתי הלכאורי, חוסה בד' אמות הגנה זו .

בע"א 755/93, חדשות נ' חנוך סהר, נקבע כי אסוציאציות של עיתונאי למקרא ספר קריקטורות המייצג הומור שחור המעלות במוחו דימויים כגון: "נאצים" או "דר שטרימר נגד יהודים" -

13
בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבת, סג"י

עדין מהווה ביקורת ספרותית .

בע"פ 12/94, מחוזי י-ם, **יואב יצחק נ' מתי גולן**, קבע בית המשפט כי הביטויים "ריח של ביבי שופכין" ו"עיתונאים שריריים" המנצלים את קולמוסם לצורך הטלת "הרבה רפש" הינם ביטויים מותרים במסגרת ביקורת הנמתחת על עיתונאיים המעונינים לגלות פגמים באותם אישיים עליהם נסבה הכתבה אותה הם כותבים.

לא יכולה להיות מחלוקת כי נושא גרמניה ו/או יחסיי ישראל גרמניה ו/או "גרמניה האחרת" הינו נושא ציבורי ממדרגה ראשונה, אשר, יש להניח, לא ירד לעולם מסדר היום.

זאת ועוד, התובע, במעמדו, בהשכלתו ובהתבטאויותיו בכלי התקשורת הכתובים והאלקטרוניים הפך לאישיות ציבורית .

לא יעלה על הדעת, כי התובע יוכל לפרסם ללא חשש את דעותיו השנויות במחלוקת בדבר גרמניה האחרת ובדבר התנהגות הימין בישראל, כולל השוואה בין נוער חברון לבין הנוער היטלריסטי, אך מנגד יסרב לקבל בקורת כנגד דעותיו ו/או דרך התנהלותו.

התובע איננו יכול להשתמש במטריית חופש הבעת הדעה הניתנת לו כהיסטוריון וכחוקר על מנת שיבצע מלאכתו ו/או מחקריו בצורה מקצועית ויבטא דעותיו, למרות שהם אינן מקובלות על כלל הציבור, ובה בשעה לאסור את ההגנה שעה שמדובר בביקורת המופנית כלפיו.

אותן הגנות המגנות על התובע, חייבות לחול גם על עמיתיו למקצוע, המתנגדים לדעותיו.

טוען התובע כי אין מדובר כלל בהבעת דעה כי אם בעובדות בלתי נכונות.

ההכרעה בשאלה האם מדובר בהבעת דעה או שמא בקביעת עובדה, אינה תמיד מלאכה קלה, כפי שצוין בע"א 259/89, **מודיעין נ' ספירו**:

"השאלה אם קטעי כתבה שונים מהווים תיאור עובדתי או שיש בהם משום הבעת דעתו גרידא של הכותב, איננה פשוטה והיא סוגיה עובדתית משפטית מעורבת".

(פד"י מ"ו (3), עמ' 55).

בפסקי הדין המרובים שניתנו בסוגייה זו עולים כללים רבים הבאים לסייע לנו במתן תשובה לשאלה, וביניהם:

מבחן האדם הסביר, בדיקות הכתבה ו/או התוכנית בשלמותה ללא ניתוק האמירה מהקשרה הכולל, אופן הניסוח, האם הנפגע הוא אישיות ציבורית, מתן החשיבות לעקרון חופש הביטוי, הרקע לפרסום, נושא הפרסום, הרלבנטיות שבו, יכולת איש הציבור להכחיש ו/או להזים את הנטען כלפיו ועוד כהנה וכהנה.

14
בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"י

בפס"ד שרון נ' בנזימן קובע כבוד השופט מצא:

"ככלל, יכול פרסום להחשב כהבעת דיעה אם דברי המפרסם נוסחו כהבעת דיעה, אם צוינו על ידיו עובדות האמת שעליהן סמך את דעתו, אם הקפיד להבחין בין העובדות לבין דעתו ואם קיימת זיקה סבירה בין עובדות האמת לבין הדיעה שגיבש על יסודן".

וכן:

"ביסוד השיקול הראשון ניצבת ההשקפה שכאשר הנפגע מפרסום לשון הרע הוא איש ציבור, והפרסום נוגע לנושא הכרוך בעיסוקיו הציבוריים והוא מעניינו של הציבור הרי שבפרשנות משמעותו של הפרסום... יש להעדיף את הנוסחה הפרשנית המתיישבת עם עקרון חופש הביטוי על פני הנוסחה הפרשנית המייחסת את עיקר המשקל לזכותו של הנפגע להגנת שמו הטוב".

הפסיקה חוזרת ומדגישה כאשר עסקינן בפרסומים הנוגעים לאנשי ציבור ולענייני ציבור, יש להקנות משקל יתר לחופש הביטוי ולזכות הציבור לדעת לעומת הזכות לשם טוב (פס"ד אפל נ' חסון, חברת החשמל, שרון נ' בנזימן ואח').

כמו כן, יש לבדוק עד כמה הפגיעה בשמו הטוב של הנפגע רלוונטית ונחוצה לתועלת הציבורית.

יש לציין כי בפס"ד שרון נ' בנזימן, נסב הדיון סביב אמירה בזו הלשון:

"במילים אחרות, מנחם בגין אומנם יודע היטב כי שרון רימה אותו... ובית המשפט, אשר פרש את הגנת החוק על אמירה זו, פירש אותה כהבעת דעה וכאילו נאמרה בנוסח הבא:

"דעתי היא, או אני סבור כי שרון רימה", והתיר אותה.

היות הנושא על סדר היום הציבורי והיות האישיות המבוקרת אישיות ציבורית, מקבלים חיזוק נוסף בפס"ד שוקן נ' הרציקוביץ, שהובא לעיל:

"ניתן להרחיב סטנדרט זה, והוסיף ולקבוע כי המשקל שיש להעניק לזכות לשם טוב נחלש גם כאשר מדובר בדמות ציבורית, אשר לה נגישות רבה לכלי התקשורת, ואשר נמצאת במרכז של פולמוס ציבורי..."

... מן הרגע שמתעורר דיון ציבורי, שאינו במישור עובדתי, עמידותו של הנפגע צריכה להיות גבוהה יותר, עליו להיות נכון לספוג הערות בקורתיות המתייחסות לדיון זה".

כן יש לתת חשיבות לאבחנה בין כתבה חדשותית לבין מאמר פובליציסטי, וכפי שנאמר בפס"ד שרון נ' בנזימן לעיל:

"דעתי כי בנסיבותיה העובדתיות של פרשתנו, הכרעה בסוגיית הסיווג ראוי לה שתיגזר משני שיקולים מרכזיים:

15
בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופט י. שבח, סג"ן

האחד - כי מדובר במאמר פובליציסטי המותח ביקורת על מהלכיו של שר במילוי תפקידו... "

אעיר כי התובע מקדיש חלק נכבד מסיכומיו על מנת לסתור טענות שהועלו ע"י הנתבעת כנגד התובע בתצהיר עדות ראשית מטעמה ו/או בעדותה בבית המשפט, אולם מדובר בניסיון מיותר, שהרי עילת התביעה מתייחסת רק לחלק מסוים מכתבתה של הנתבעת מיום 24.8.02, ולא לדעותיה כפי שהן מבטאות בעדותה.

השקפותיה של הנתבעת הבאות לידי ביטוי בתצהירה ובחקירתה הנגדית נחשבות לפרסום מותר בהתאם לאמור בסעיף 13 (5) לחוק.

ניסיונו של התובע להוכיח כי אין בסיס לטענת הנתבעת בעדותה לפיה מעניק הוא שירותי תעמולה לגרמניה ולפיה עושה הוא "דברים מחרידים" - מיותר ואינו רלוונטי כלל לשאלות שבמחלוקת.

וחזרה למקורנו:

במקרה דנן עסקינן בנושא ציבורי אשר יעסיק ככל הנראה את הציבור היהודי ישראלי לנצח נצחים. התובע נחשב לאישיות ציבורית.

לתובע גישה לאמצעי התקשורת, הכתובה והאלקטרונית, ועומדים לרשותו די כלים על מנת להסביר ו/או לתרץ עמדותיו ודעותיו.

הכתבה נשוא ענייננו מהווה מאמר פובליציסטי מובהק.

אף קיימת זיקה סבירה בין הנתונים העובדתיים לבין דעתה של הכתבת.

לאור הוכחת עריכת ההשוואות ולאור הוכחת גורם התמיכה, יש לפרש את אמירתה של הנתבעת, כפי שנעשה בפס"ד שרון נ' בניזמן לעיל, כהבעת דיעה, וכאילו אמרה:

"דעתי היא, או אני סבורה כי התובע מקבל תמיכה כלשהי מגורמים גרמנים רק מחמת דעותיו".

הנה כי כן, בפנינו הבעת דעת מותרת ולגיטימית.

7. בית המשפט אינו אמור להכריע באם רצוי הוא שגורמים ישראליים יקבלו תמיכה כספית מגורמים גרמניים, שעה שלפחות כלפי חוץ נראה כי הגורם המסתייע מצדד בקיומה של גרמניה אחרת ויוצא חוצץ כנגד מדיניות ישראלית כלשהי.

בית המשפט אינו אמור לפסוק מהי המדיניות הנכונה שעה שפסיקה כזו אינה צריכה להכרעה, ויש להסתפק בקביעה לפיה כל גישה, גם זו המצדדת וגם זו השוללת, מהווה הבעת דעה לגיטימית.

וכפי שנאמר ע"י כבוד השופט טירקל בע"א 323/98, שרון נ' בניזמן, (וצוטט בשנית בר.ע.א. 4651/03, בנק דיסקונט נ' יצחק קבסא):

"ראוי לו לשופט, בדרך כלל לכבוש את יצרו ולצמצם עצמו בפסק הדין, ולא רק בפסק הדין, אך ורק לנושאים שחובה עליו לפסוק בהם כדי להגיע להכרעה בהליך שלפניו".

16
בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"י

המחלוקות שבין התובע לבין הנתבעת ראוי להן שתתבררנה במסגרת האקדמית, לאו דווקא בבית המשפט.

לתובע כלים משלו על מנת להביע דעותיו ועל מנת לנסות ולסתור דעות נוגדות לגביו ו/או להזים ביקורת המופנית כלפיו, אם באמצעות ההרצאות שהוא נותן, בארץ ובחו"ל, אם באמצעות ספריו, אם באמצעות מאמריו, אם באמצעות מחקריו והרצאותיו וכו'.

לתובע אף נגישות לתקשורת הכתובה והאלקטרונית.

אמצעים אלו אשר עמדו לרשות התובע ובמסגרתם יכול היה לרפא את הפגיעה שנפגע, אם בכלל, מן המאמר שפרסמה הנתבעת, ולהעמיד את גרסתו לשיפוט הציבור, לאו דווקא לשיפוט של בית המשפט.

וכפי שנאמר, ע"י כבוד השופט שמגר, בפס"ד מיכאלי נ' אלמוג, אשר עדין לא נס ליחו:

"מקובל עלי האיזון בן חופש הביטוי לבין הגנת שמו הטוב של אדם.

הגישה הרצויה היא שלא כל דבר ביקורת, אף אם הוא מופרז קמעא, או אף אם שזורים בו אי פה אי שם אי דיוקים שאינם מרכזיים או דומיננטיים - ישמש עילה לתביעה נזיקית בשל לשון הרע".

8. תום הלב:

על מנת לחסות בצל הגנת הבעת הדעה בקשר לעניין ציבורי ו/או ביקורת לגיטימית, חייב הפרסום להעשות בתום לב, כמותנה בסעיף 15 לחוק.

לאחר שמיעת עדותה של הנתבעת, ולאחר שקילת כל הראיות שהוגשו בתיק זה, נחה דעתי כי הנתבעת עשתה את הפרסום בתום לב.

גם התובע וגם הנתבעת הינם היסטוריונים המביעים את דעותיהם, הנוגדות כאמור, בפומבי.

בין התובע לבין הנתבעת היכרות ארוכת שנים, שכן זו האחרונה היתה תלמידתו של התובע, אשר אף בדק את עבודתה לקראת סיום התואר השני ואף העניק לה את הציון 93 בחוות דעתו מיום 2.1.90.

הנתבעת שמעה את הרצאותיו של התובע, קראה את מרבית פרסומיו והיא מודעת היטב לדעותיו.

העובדה שהנתבעת לא הכירה את כל פרסומיו של התובע, אינה ברת משמעות כלשהי, שעה שכאמור הוכח כי הנתבעת היתה תלמידתו, קראה את פרסומיו והיתה מודעת לדעתו המגובשת בנושא הספציפי אליו התייחסה במאמרה.

הכתבה נשוא ענייננו נכתבה כחלק מנורמה מקובלת של החלפת דעות ו/או תגובות הנהוגה בין חוקרים בכלל והיסטוריונים בפרט, ובמקרה דנן התייחסה הכתבה, כאמור, למאמר שפורסם שבוע קודם לכן, אף הוא בעיתון הארץ, ונכתב ע"י זאב שטרנהל.

17
בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"ר

אף התובע נוהג לפרסם תגובותיו בעיתונים למאמרים ו/או שידורים של אחרים החולקים על דעותיו ו/או בנושאים המעניינים אותו.

נחה דעתי כי נושא גרמניה בכלל, ונושא השואה בפרט, קרוב ללבה של הנתבעת, ובדמה.

יש אף לציין כי השקפותיה של הנתבעת, בכל הנוגע לקטע הספציפי נושא התובענה, איננה חריגה כלל וכלל שכן מחומר הראיות עולה כי שותפים לדעותיה רבים וטובים אחרים.

מעדותה של הנתבעת עולה כי היא מאמינה באמת ובתמים כי התובע משווה, שלא כראוי, בין גורמים מסוימים בציבור הישראלי לבין הנאצים בשעתו, וכי השוואה זו הינה לדעתה, דבר שלא יעשה.

כן מקובל עלי כי הנתבעת שהיתה, כאמור, תלמידתו של הנתבע, ונכחה בשיעוריו ובהרצאותיו, שמעה מפיו את השוואותיו בין ישראל לנאצים ואף למדה ממנו את המידע לפיו מקבל הוא תמיכה, כזו או אחרת, מגורמים גרמניים, המסייעים לו במחקריו ובפרסומיו.

עוד ראוי להדגשה העובדה ממנה מתעלם התובע ולפיה מהווה התובע חלק טפל וזוטר בכתבה והוא מוזכר בה כדרך אגב וכדוגמא בלבד.

נושא הכתבה הינו ניסיונה של גרמניה להתנער מאחריותה לשואה על דרך מעורבותה בסכסוך הישראלי פלסטיני, ועל דרך עידוד גורמים הנוהגים לערוך השוואות בין עמים אחרים, כולל ישראל לבין הנאצים, שכן היא איננה יכולה להרשות לעצמה, לאור עברה, לנקוט עמדה זו באופן פומבי.

תגובתה של הנתבעת לפרסום קודם בעניין, היתה כמקובל וכנהוג, באופן שאין להטיל כל ספק בתום לבה.

יתרה מזאת, הנתבעת יכולה להנות מהחזקה הקבועה בסעיף 16 לחוק הקובע:

"הוכיח הנאשם או הנתבע שעשה את הפרסום באחת הנסיבות האמורות בסעיף 15, ושהפרסום לא חרג מתחום הסביר באותן נסיבות, חזקה עליו שעשה את הפרסום בתום לב".

כפי שקבעתי לעיל, הוכיחה הנתבעת כי הפרסום בוצע באחת מהנסיבות האמורות בסעיף 15, דהיינו, הבעת דעה ו/או בקורת לגיטימית.

נחה דעתי כי הפרסום היה צנוע ומצומצם ולא חרג מתחום הסביר באותן נסיבות.

בע"א 723/74, עיתון הארץ נ' חברת חשמל, שצוטט לעיל, הוגדרה הסבירות הנדרשת:

"הסבירות המתבקשת כאן אין פרושה כי ההשקפה המובעת בפרסום חייבת להיות המסקנה הבלעדית, האחת והיחידה אותה ניתן להסיק מן הנסיבות בדרך ההיגיון הצרוף.

ההוראה בדבר אי חריגה מתחום הסביר אין משמעותה כי כדי שהפרסום יהיה מוגן, עליו להביא רק אותה גרסה, מבין מספר גרסאות, אשר אותה מבכר בית המשפט בשל היותה הגיונית ביותר. יסוד הסבירות אשר סעיף 16 (א) נדרש לו משמעו כי על הפרסום שלא לחרוג בנוסחו ובזיקתו לאירועים עליהם הוא מתבסס, מכל קשר הגיוני אפשרי עם הנתונים...".

מן הפרסומים פרי עטו של התובע ומהתבטאויותיו בעל פה בנסיבות שונות, רשאית היתה הנתבעת

18 בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"י

להסיק כי התובע אכן משווה בין גורמים ישראליים מסוימים לבין הנאצים, גם אם התכוון התובע, טענה שכאמור נדחה על ידי, רק להשוואה נוגדת ללא מציאת גורמים שווים או מקבילים.

מן המידע הרב שהיה לנתבעת אודות התובע רשאית היתה להסיק כי התובע אכן מקבל תמיכה כלשהי ו/או מימון כלשהו למחקריו ו/או לפרסומיו.

השקפתה של הנתבעת לפיה ניתן לו המימון מחמת דעותיו הינה סבירה ומתבקשת מן הנסיבות, ומכל מקום בוודאי שאיננה חורגת בניסוחה ובזיקתה לכל הנסיבות הרלוונטיות ואיננה מנותקת מקשר הגיוני עם הנתונים שהיו בפני הנתבעת, שעה שכתבה את מה שכתבה.

ההיפך הוא הנכון.

מדובר במסקנה סבירה והגיונית ביותר, אם כי מקובל עלי כי יכולות להיות גם השקפות אחרות ו/או נוגדות.

מיותר לציין כי התובע לא הוכיח את החזקה השלילית הקבועה בסעיף 16 (ב) לחוק, שהרי קבעתי כי הנתבעת חוסה בצל הגנת האמת, הגם שלצורך הוכחת החזקה השלילית, נושא התובע בנטל ההוכחה להוכחת העדר האמת בפרסום.

אי לכך אינני רואה כל צורך להתייחס להגנות נוספות שנטענו ע"י הנתבעים, שכן די בהגנות שנתקבלו על ידי, כאמור לעיל, על מנת להדוף את התובענה.

9. סוף דבר:

לו ביקש התובע את עזרתו של בית המשפט בהגנה על זכותו לחופש ביטוי, הגם שדעותיו הינן בלתי מקובלות וטומנות בחובן בקורת קשה על מדיניות ישראלית זו או אחרת, היתה ניתנת לו ההגנה שהרי הזכות לחופש הביטוי היא זכות יסוד וכל אדם רשאי להביע דעתו, הגם שהיא ביקורתית קשה וחריפה, לעיתים אף כרוכה בפרובוקציה בלתי נעימה, כפי שנפסק בע"א 723/74, עיתון הארץ נ' חברת חשמל:

"אין בית המשפט יכול לכפות טעמו והגיונו הוא על המפרסם, אלא עליו להותיר מקום להבעות דעה תקיפות".

אלא שבמקרה זה עסקינן בהיפוכו של דבר.

התובע, שמביע כאמור דעות חריגות וביקורת חריפה, ואין חולק על זכותו לעשות כן, אינו מוכן לקבל בקורת הנמתחת על ביקורתו הוא.

לא זו בלבד, שהתובע דוחה את ניסיון הנתבעת לבקר את דעותיו, אלא שהוא אף מבטל את מעמדה כהיסטוריונית הראויה להשמיע דבר בקורת.

כבר בכתב התביעה הטיל ספק התובע בכישוריה של הנתבעת כהיסטוריונית, הגם שהוא מכיר אותה מזה עשרות שנים מחמת היותה תלמידתו לשעבר, ויודע כי היא שוקדת על עבודת הדוקטורט שלה.

התובע הוא זה שבדק את עבודתה של הנתבעת לקראת סיום התואר השני, אשר עסקה בנושא "הקשר שבין היהודים לבין הצבא ההונגרי בשנים 1700-1740" ואף העניק לה את הציון 93 בחוות דעתו מיום 2.1.90.

19
בתי המשפט

א 128853/01
צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'
תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו
בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"י

התובע אף השתתף ביחד עם הנתבעת בדיון פומבי .

אף על פי כן, מוצא לנכון התובע להציג את הנתבעת בכתב תביעתו, בצורה הבאה:

"הנתבעת מספר 2 מציגה עצמה כהיסטוריונית", רצה לומר, מציגה עצמה כהיסטוריונית אולם, למעשה, אינה כזו כלל וכלל.

גישתו היהירה והמתנשאת של התובע כלפי הזולת ודעותיו בלטה לצערי גם במהלך הדיונים, באופן שניכר היה שהתובע מטיל ספק באם האדם הפשוט, יורד לעומק דעותיו ומבין את ערכה האקדמי / אנליטי / מוסרי של התורה היוצאת מפיו.

העובדה כי תביעות שהוגשו כנגד התובע, בעילת לשון הרע, נדחו, תוך שבית המשפט מגן על חופש הבעת הדעה של התובע ו/או קובע כי האמירות שיוחסו לו לא הוכחו במידה הראויה, אין בה כדי להשליך על ענייניו, וההיפך הוא הנכון.

שעה שבית המשפט נתן גושפנקא לזכותו של התובע לבטא את עמדותיו, אשר לית מאן דפליג, חריגות הן יותר מהשקפות הנתבעת, על אחת כמה וכמה שיש לאפשר לזו האחרונה למתוח ביקורת על השקפות התובע.

נחה דעתי כי התובע אכן ערך בפרסומיו ו/או התבטאויותיו השוואה בין גורמים ישראליים לבין גורמים נאצים, גם במובן של השוואה לצורך מציאת השווה והשונה, וגם במובן של השוואה (שוויון) תוך מציאת גורמים מקבילים ו/או זהים.

כן נחה דעתי כי הוכחה טענת התמיכה במחקריו ו/או בפרסומיו של התובע ע"י גורמים גרמניים, ומכל מקום במהלך הדיון חזר בו התובע מטיעונו לפיו גורם התמיכה, כשהוא לבדו, מהווה פרסום לשון הרע כנגדו.

מקובל עלי כי השקפת הנתבעת לפיה מקבל התובע את הסיוע ו/או התמיכה מאותם גורמים מחמת דעותיו - הינה הבעת דעה מותרת ו/או מתיחת בקורת לגיטימית.

כתבת הנתבעת פורסמה במסגרת כתבה פובליציסטית בטור דעות בעיתון בנושא הנמצא במרכזו של פולמוס ציבורי .

אף התובע הינו דמות ציבורית, ולו נגישות לכלי התקשורת, הכתובה והאלקטרונית לצורך הגנה על דעותיו.

האמירה שהופנתה כלפי אילון הרציקוביץ בע"א, 4534/02 בזו הלשון:

"מן הרגע שמתעורר דיון ציבורי, שאינו במישור עובדתי, עמידותו של הנפגע צריכה להיות גבוהה יותר, עליו להיות נכון לספוג הערות בקורתיות המתייחסות לדיון זה" - יאה אף לגבי התובע.

הייתי מוסיפה ואומרת כי ככל שדעותיו של הנפגע חריגות יותר, עמידותו ביחס לספיגת בקורת אמורה להיות גבוהה עוד יותר.

בית המשפט אינו המקום המתאים "לעריכת חשבונות" בין עמיתים למקצוע .

חילוקי הדעות אמורים להיות בקתדרה האקדמית ולא באולם בית המשפט.

20
בתי המשפט

א 128853/01

צימרמן נגד הוצאת עיתון הארץ בע"מ ואח'

תאריך: 25/03/2004

בית משפט השלום תל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת י. שבח, סג"ן

10. התוצאה:

התביעה נדחית.

אני מחייבת את התובע להשתתף בשכר טרחתם של הנתבעים בסך של 75,000 ₪ + מע"מ.

באם נשאו הנתבעים בחלק מהוצאות הקלטת הדיון ותימלולו, ישיב התובע לנתבעים את הוצאותיהם, לפי קבלה, בצירוף ריבית והפרשי הצמדה מיום התשלום.

המזכירות תודיע טלפונית לבעלי הדין כי פסק הדין ממתין להם במזכירות.

ניתנה היום ג' בניסן, תשס"ד, (25 במרץ 2004) בהעדר הצדדים.

שבח יהודית, שופטת

א 128853/01 שרון ק.

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה